

POUŤ KRKONOŠSKÁ

POUŤ KRKONOŠSKÁ

Pozdní večer. Dívky pilně předly,
hoši v kolo k dívčinám si sedli;
plamen z krbu smutně k tomu svítil.
Pocestný uprostřed síně sedí, 5
na něj každý poslouchaje hledí;
mluvil takto, však i taktéž cítil:
„Hojho, slyšte, kteří ještě bdíte,
dobrý pozor na má slova dejte,
neslýchané, nové věci zvíte! 10
Však jak pravím, pilně poslouchajte,
neb jak slova jenom vypustíte,
nikdy víc mně neporozumíte.
Vás však, kteří v kobku vaši tmavou
vešli jste a v lůžku tichém spíte, 15
nad jehožto křížek stkví se hlavou,
neprobudiž smích náš ani lkání!
Tmavou nocí nade vámi jen
zavzni moje tiché noční přání:
Dobrou noc! tichý sen!!! – “ 20

Chýlilo se k večeru. Osamělý poutník krácel stezkou
ouzkou na rozlehlém temenu hor krkonošských pod vrchol-
kem Sněžky. Hučel vítr, jako by Slezsko tajemnými slovy
mluvilo k sestře české přes rozdělující je hradby. „Pusto
kolem,“ povzdechl jinoch, „pták i zvěř mijí kraj tento, ani 25
strom ani květ nevzejde tuto, jen člověk jediný tiskne se
vzdy výše a výše v čistější nebe blankyt, a nenalezá zde léč
tajemně šustící mech a studený sníh.“ Vtom nesl vítr okolo
tváře jeho motýla, jenž ouzkostranně nadarmo se bránil
křídelkoma barevnýma, chtěje nazpět dolu v květné kraje, 30
odkud ho bouřlivý vítr byl zanesl. „Nešťastný, toužíš nazpět
v luhy pestré, které ti byly kolébkou; – ty jsi nechtěl v kraje
tyto, proti vůli tvé tě v chladnou výši zanáší ten samý vítr,
co tě v mládí tvém kolíbal na líci rozvitého kvítí; – já jsem
pravil, že člověk se tiskne vzhůru k jasnému nebi; – ó on 35

musí,“ zastíraje si rukou čelo, „musí. – Postup mi vichřice motýla tohoto, já jej vezmu s sebou zpět v kraje oné, odkudš jej zanesla.“ Vtom lapil motýla, však nadarmo, on již ustydl umořený zde panující zimou; zasmutnělý usedl na
5 osamělém skalísku, časem pohledaje přes pustou lučinu bílou v ourodné roviny slezské, časem zrak svůj obracuje na temné lesy, přikrývající krajinu českou.

Jinoch tento byl as dvacíletý; černý oděv jeho pevně přilehaje jevil štíhlost vysoké postavy; temné vlasy jeho
10 syčely ve větru kolem bledých líc a pěkného čela. Modré oko jeho nevýslovnou prozrazovalo touhu; takže celá jeho postava zdála se býti v soumraku večerním od pustých skal obraženým ohlasem písně „Znáš-li tu zem, kde citrýnový květ“ atd.

15 To byla první pouť jeho; – sotva čtyrykrátě navštívilo slunce hrobky králů českých v chrámu Pražském od toho času, co on se loučil s Vyšehradem pustým; však jakkoli jen dvacetkrátě spatřil rozlévati se studený sníh ustydlé země v chladné slzy, již na této první své pouti seznal, že nevešel
20 v takový svět, jaký jemu slibovala mladistvá obrazotvornost jeho. On s roztouženým srdcem vstoupil v svět; doufaje, že všechny sny, které mladost jeho růžovými zdobily věnci, zde v opravdivost nalezne změněné, byl by celý láskou obejmul svět. Než příliš brzo sklesla opona, a on procitl
25 ze snů mladistvých. On chtěl utrhnouti kvítko v měsíčním vzešlé luhu, a rosa noční co slza chladná skropila vřelou mu ruku; on se sehnul k rozvité růži okouzlený vůní její, a spatřil, že z časného vykvétá hrobu; on za svítání obdivoval lílie sněhobílou zář, než již v noc viděl ji skláněti korunu
30 stříbrobílou k vlhké zemi; on hledal lid, jaký žil ve snách jeho, a pouhé larvy s ousměchem hleděly v oko jeho cituplné; zkrátka on hledal ráj snů svých v světě tomto, on po něm rozestřel náruč, a pouhou lásky prázdnou sevřel zem na prsa horoucí. Uleknutý chtěl se vrátiti zpět v říši mla-

dosti své, než nadarmo jen plakal za sny uprchlými, samotný teď seděl v pustině, hluboko pod ním příroda květoucí; nemilovaný a nic nemilující dlel na skalísku osamělém nad horami zardělými v právě zapadajícím slunci. Hlas zvonů večerních potkával se z krajů českých i z roviny slezské na temenu hory a jen živěji vzdy mu na mysl uváděl uprchlé dny; – vtom v duchu jeho vzplanula myšlenka na tebe, dívka milostná, než hor množství a patero řek dělilo ho od tebe. Nic nemilující, pravil jsem? – Oh on ještě miloval tebe, než pozdě – pozdě, ty již ztracená jsi byla pro něho; – ty jsi vzešla jemu co hvězda jitřní nad temné vlny myšlenek nynějších a první papršky padaly opět v jeho temnou mrtvou noc; zlaté sny mladosti jeho vrátily se zpět, než myšlenka, že jediná hvězda, které lze bylo osvítiti stezky pouti jeho svitem růžovým, není hvězdou jeho, a že papršky její jen proto usmály se teď ve tmě jej obklíčující, aby tak brzo zase zahasly a jen mocněji aby probudily touhu jeho po světle, řítily jej nazpět v noc myšlenek předešlých. Povstana patřil dolu v krajinu usmívající se ve zlatě večerním a lkání jeho znělo hlasně krajinou utichlou: „Ty jsi byla sluncem mým, než ach ty jsi zašla již navzdy, a žádný den nezardí se více nad životem mým; osamělý poutník opět kráčetí budu nocí neskonalou, jejíž pustá tichost obživne jen vlastním lkáním mojí; čírou tmou opět rozestíratí budu rámě má za nicotnými postavami a přeludy mých snů, až chápajícího se osamělého stromu mne v noc zavítá koruna jeho opět slzami ledovými probudí ze snů horoucích v opravdivost strastnou, až vlastní vřelé slzy moje v led ustydnou a sny moje pohynou ve věčném snů-pustém spaní. A pak až poslední dech můj se mísiti bude s červánky na večerním nebi a poslední myšlenka má s lehkou mlhou rozloží se nad vlastní mou, pak spláchne dešť a setře vítr stopy kroků mých, jak bych nikdy nebyl šel po horách těchto; – ty, přírodo, hrob můj sama sebe kla-

mající přistřeš travinou zelenější krajiny vůkolní a opět nade mnou usmívati se budeš, jak bych nikdy nebyl býval zde a jako by usta má nikdy nebyla zvolala horám těmto ,dobrou noc!““ Umlkl, ticho kolem, jen ohlas od hor po stranách jeho strmících opětoval danou dobrou noc, – dobrou noc. – Slunce zašlo za temné hory; jako mrak černý vystupovaly vrcholky jejich na obzoru země české, a za horami protějšími vycházela slunce světů jiných; v rozsedlinách mezi horami již byla černá noc, na rovinách se ještě šerilo; města co bílá znamínka vyhlížela z šerých stínů; nad nimi se kroužil lehký kouř a sníziv se plížil se po tváři tichých jezer, v nichž se zhlížely vycházející hvězdy, sem tam je barvila zář malých plamínek hořících po hrázích temných. Večír byl jasný a čistý, jak jen na horách bývá, měsíc byl blízký ouplňku a záře jeho stříbřila osněžená čela zmodralých hor, jenž z temné noci strměly co zesinalé hlavy mrtvých králů, korunované stříbrnými vínky. – Dlouho tak stál jinoch zapomenutý hledě v krajinu tichou; všechny hvězdy již slavily krásnou noc, on ještě dlel na osamělém skalísku; – bylo chladno, studený vítr skučel mezi horami a zdola hučely lesy a řeky pospíchající z pustých hor do krajin ourodných; měsíc stál vysoko na dráze své a jinoch ještě posuď nepokročil z místa svého. – Vtom bily hodiny půlnoc, kdežto dříve nic neslyšel, a zdálo se, že blízko něho, ale dutě a hrůzně nesl se temný zvuk zvonu jejich po temenu šířím a obrážel se o čela hor, až poslední ohlas temněji a temněji se vracel, pak bylo zase ticho. Rychle ohlédl se jinoch, a klamal papršlek měsíce zemdlelé zraky jeho, či byla opravdivost strašná, co spatřil? – zdálo se, jako by se byl rozlehl vrcholek Sněžky a visel zrovna nad ním; stkvostný v gotickém způsobu stavěný, teď napolou již zřícený klášter a nákladný chrám jeho zdobil temeno její; vysoké schody vedly ke goticky vyklenutému vchodu, štíhlé sloupy, mistrovsky tesané, někde však již zpřerážené sochy

stály okolo vysokých gotických klenutí, nímiž se loudil svit měsíce, a papršky hvězd prolétovaly zřícenými okny, tam stříbříce pozůstatky drobných sloupků a jiných ozdob gotických, tu zase obřezávajíce se o obrazy rozličných svatých, jejichž postavy vypálené byly pestrými barvami v sem tam pozustalém skle goticky klenutých oken. Po obou stranách stály věže silné, polou však již rozřícené, jako stavení celé zdobily i ty štíhlé sloupky, hlavičky lidské, ba i zvířat rozličných, květiny a ovoce i celé postavy lidské, zvířat, stromů atd., však tak drobounce z kamene tesané, že povýšenějších nelzelo v světle měsíčním rozeznati; všechny postavy tyto zdály se v třepetajícím se papršku žíti a se pohybovati; uprostřed stavení chrámového mezi věžmi nejvyšší byly hodiny; na tabuli vypadající co zatmělé slunce zářily jako písmo hvězdné litery početní a jasně zlatá ručička svítila co měsíc ve čtvrti poslední bledou nocí, ukazující právě půlnoc. Vzchopiv se jinoch chtěl spěchati vzhůru ke zdi hřbitovní, taktéž v gotickém způsobu ozdobené sochami a znaky zde odpočívajících, a vejíti vchodem nízkým na hřbitov, odtud po vysokých schodech vstoupiti v otevřený chrám, v kterém na vysoký oltář jakési tajemné světlo; čím však více spěchal, tím více se opíral silný vítr v roucho jeho, právě jak se to zdává v nepokojném snu, takže jakkoli se namahal blíže přijíti, vzdy se mu zdálo, že v stejné dálce zustává. — Tak se přiblížilo jitro, vítr pomalu utichl a právě stál při zdi hřbitova, kdy celý klášter planul v růžožhavé záři vycházejícího slunce. Dveře chrámové samy od sebe se zavřely; vstoupiv tedy jinoch v chodbu klášterní, vešel vstříc spěchajícímu mnichu, který, jak by jej již dávno byl znal, takto k němu mluví: „Právě vhod přicházíte, nebo dnešního dne procitnou zmrtevší bratři kláštera našeho a lze vám poptávat se jich na všechno, co jste již tak dávno dychtil zvědět.“ A jako by se bylo rozbřeslo v duchu jinochovém aneb jako by dávno byl slýchal o klášteře tomto, bylo mu známo,

co se nyní dítí má. I bylo to nasledující. Řeholní bratři kláštera tohoto měli uprostřed zdi svých rozlehlou síň, v níž kdo z mníchů tamních po jistých obřadech vstoupil, ztuhl a jako by zemřel, ale každoročně v jistý den se všemi tam
5 vešlými obživil, po skonání pak dne toho opět ztuhl a tak trval za celý rok až do toho samého dne; což se s ním tak dítí mělo až do skonání světa. Kráčel za mníchem jej vedoucím a vstoupil v poukázanou mu předsíň. Kolem při zdi stálo několik mrtvých mníchů, ruce na prsou složené majících,
10 cích, mladých i starých; bledá tvář i v smrti jakousi hrůznou ještě jevila nespokojenost. I tázal se mnícha, zdaliž i tyto neobživnou, načež onen takto odpovídal: „Ne, tyto neobživnou! Neboť volno zavřeným v té síni, jednou v roce kdy obživnou, vystoupiti a pak se vrátiti neb ne. Kteří se
15 nevrátí v síň onou, nybrž v předsíni této zůstanou, zemřou a neobživnou více, a po roce pak pochováváni bývají. Tak se i těmto zošklivilo živobytí i jednodenní v roce, a raději spáti chtějí sen nepřespaný; – až slunce uprostřed své státi bude dráhy, pochováni budou na hřbitově, který jste spatřil
20 kolem chrámu. Nyní však vstupte v síň velkou.“ Dořekl, a dveře síně velké rozlétly se. Zacloněnými okny mdlé padalo světlo ve vysokou i ozdobnou síň gotickou hrůzné velikosti. – Šerem tímto stálo nesčíslné množství mníchů mrtvých sem tam shluklých, každý v postavě té, v jaké se ho smrt
25 dotkla. S napřaženou jeden stál rukou, jako by něco vypravoval; podle něho druhý, opřené na prvního maje oči mrtvé, jako by pilně poslouchal řeč umlklou; třetí se shýbal něco zvedaje; čtvrtý kleče s sepjatýma rukama zdál se modliti; a tak dále. I dal mních jinochovi nasledující poučení i výstrahu: „Mezi nesčíslným množstvím tím musíte běhati a v běhu rozličné jim činiti otázky. Stanete-li
30 státi, zemrou jakoby poznovu, a neobživnou až ku pohřbu navzdy zemřelých svých bratří; – aniž se smíte přes tři hodiny zdržeti mezi nimi, nechcete-li mezi onými zmrtvě-

lými sám živý po celý zustati rok.“ – I vběhl jinoch v síně a v běhu rozličné činil na ně otázky; i počali se pohybovati, jako stínové země se nedotýkajíce, jako pohnuti od běhu jeho zbouřeným povětřím, a jakýmsi tajemným šepotem odpovídali na otázky jeho, takže se hrůzou chvělo srdce jeho. – Nežli tři hodiny prošly, z otevřené vyběhl síně, s hrůzou proběhl předsíně a octl se pokraj skaliny nad hluboko pode ním ležící krajinou, světlu však odvyklé oči, jako raněné náramným bleskem slunce předpoledního, hojně prolévaly slzy, aniž mohl dobře rozeznati něčeho vůkol sebe; i bolest strašlivá svírala srdce jeho. – Schýlilo se po čase poledne, uschly oči jeho, i znovu okřál. – Klášterní temně i dutě zněly zvony; – a smutné zpěvy pohřeb provázejících mníchů nesly se v ucho jeho. – Ohlédl se jinoch i spatřil bránou klášterní sem se beroucí průvod navzdý zemřelých bratří. Náramný smutek i touha nevyslovitelná pojaly srdce jeho, kdy spatřil, an živí mníchové nesou ku pohřbu navzdý zemřelé bratry, obživlí však mníchové davem se hrnuli z klášterních bran zpovzdálí. Smutně obrátil zraky své na dolem ležící, rozkošně květoucí krajinu; – v dálce ji broubily modrošeré hory jako vlny nočního moře a černé mračno sypalo hustý dešť na rozkvětlé mezi onými horami luhy. Zrovna nad ním svítilo slunce, krajina pod ním jak by se usmívala, osení líbezně i sladce zavánělo posekané na loukách dolejších i na temenu hory; radostný hlahol a ples ptactva z pod ním ležících hájů i lesů mísil se v hluk rychle z hory v oudolí hluboké padajících vod i v smutné zpěvy mníchů. Zdálo se mu, jako by z dálky šeptaly šedé hory i hustý hučel dešť: „My jasná věkobytně zdvíháme čela, aniž kdy zajdem; – my zrosíme květ uvadlý, aby nezhylnul, ale vykvětl znovu a vůni líbeznou vydával!“ „My však spáti budeme sen nepřespaný!“ znělo, jako by se chechtali mníchové mrtví. Nesčíslné množství obživlých mníchů hrnulo se na vše strany hory; i spěchal jinoch zpět ku hřbitovu,

chtěje spatřiti pohřeb navzdy zemřelých; a jak stranou se uhybá, chtěje se vyhnouti valícímu se davu, i obživlé za ním přilétovaly stíny; odskočí na druhou stranu, opět se valí stínové za ním – za ním; ustoupí zpět, i sem jej stínové nasledují. I mluví jeden z nich: „Darmo se nám vyhýbáš, povětrí za tebou se táhnoucí nás za tebou nutí; zstaň státi a nejlehčí vítr zažene nás po tváři vrchu okolo tebe.“ Zustal jinoch státi a mnichové se hrnuli pokraj hory, stezkou chtěce dolů; – mnohý vrhl se dolů se strmící nad krajinu skaliny, nevýslovnou touhou zapálené zraky jejich hleděly za tmavé hory, srážející však se vítr vzdy je opět shromažďoval na temenu hory. – Zacházelo slunce, – schýlil se večer pozdní, – silněji zavánělo osení zdola a ticho svaté se rozprostíralo nad krajinou šírou. – Nelze vypsati žalost, jakou jevily zraky mnichů patřících za zapadajícím sluncem a pak za světlem umírajícím; než nadarmo; – došel den života stínů, a nevolné tiskl vítr v předsíní strašnou. Mnozí na rozpacích, lomíce rukama stáli na práhu velké síně; chechtajíce se vrhli se jiní v síň rozlehlou; někteří pak smutně plačíce rozhostili se při zdech předsíně s složeným 20 ma na prsou rukama; pak se zavřela síň i předsín. – – –

Byla chladná noc; ouzkou mezi horami rozsedinou ubíral se poutník mdlým krokem z hor. Naproti němu v celé své vysokosti stála Sněžka, na vrcholku jejím sněhokrytém 25 stál teď jen osamělý kříž; ouplný měsíc zrovna přes něj přehlížel v rozsedinu, takže se zdál křížem ve čtyry stejné kusy rozdělen býti. „Dobrou noc, dobrou noc!“ šeptal umdlelý poutník hlasem slabým. – Co ztracený papršlek Lůny zdála se před ním vznášeti bledá postava ženská; mrtvé oko upřené bylo vzhůru ku kříži, tvář její křídobílá, 30 pysky zesinalé budily hrůzu; a ztuhlá sněhobílá ruka neustále vzhůru prstem nataženým ukazující stkvěla se v papršku měsíčním; zdaliž však ku kříži neb na měsíc ukazovala, nebylo lze rozhodnouti. Vtom obešel poutník skalinu

a Sněžka zmizela ze zraků jeho; – postava ta víc a více se měnila, až posléze šedý starc kráčel před ním; dlouhé šedé vlasy padaly okolo mrtvého obličeje a mísily se s bílou pod pás dosahující bradou. Ve vlasy jeho vpletený byl věnec z bílých a červených růží. Při nohou jeho se pěnila řeka padající s vysoké skály nad ním, v bílé pění rozevřený stál černý vchod a v tento ukazovala ruka starcova. Poutník pohlédl sám na sebe, a strašně byl proměněn, i jemu padaly šedé vlasy okolo vysokého vraskovitého čela po dutých lících a mísily se s bílou pod pás dosahující bradou; smutně hleděl ve tmavý průchod; – za ním planulo zoře; – ještě jednou se chtěl ohlédnouti k různobarevným červánkům ozlacujícím stezku přešlou; než bouřlivý, hlučně a hrůzně lkající víchř mluvil k němu z končin těch slovy tajemnými a moc neznámá tiskla ho vpřed, touha nevyslovná táhla jej za sebou v neznámou zemi stezkou neznámou. – Poutník nasledoval starce v temný průchod. – –

Krásné jitro vzešlo nad hlubokým dolem na východu hor krkonošských. Tmavé jedle a borovice stály po horách v oděvu rosném, s vysoké skály padala řeka ve vymletou hlubinu, zčeřená v bílé pěny; kde však tišeji odplývala, byly vody její čisté a jasné, hlubina její zelenala se co lučiny zjara. V hlubinách těchto dřímá poutník, hlučný spád vody uzpíval jej v nejtíší sen, a vlny říčné táhly teď nad ním co zvučné lkání zvonů večerních tichou krajinou svůj řad, však již neuváděly co druhdy zvonů zvuk v ducha poutníkovy minulé dny.